

Мәдениет

№3 (151) Наурыз 2019 жыл

Бекзат болмыс елімізге белгілі ғалым, академик иманәлі ахметов жайлы толғаныс

Бүгін мен ұзақ жылдар бойы республикамыздағы жоғары оқу орындарын басқарып, адал еңбек, маңдай терімен жұртшылық назарына ілінген академик, техника р,йдуәліұлы Ахметов жайлы көргенім мен түйгендерім жайлы оқырман қауымға әңгімелемекпін. Әрине, кейіпкерім жөнінде сөз болғанда оның кіндік қаны тамып, балалық балдәурен шағы өткен жылдарға еріксіз тоқталуға тура келеді. Сексеннің сеңгіріне көтерілейін деп отырған ардақты ағамыз 1943 жылы 24 шілдеде шырайлы Шымкент қаласында зиялы отбасында дүниеге келді.

Имекең сол бір артта қалған әрі өмірінде ерекше орын аышөзіндік себептері де бар. Өйткені, әулеттің бәйтерегі яғни ардақты әкесі Сейдуәлі атамыз күллі ел сыйлайтын абыз ақсақалдарымыздың бірі еді.

Халықтың құрметіне бөленген осынау іскер жан ұзақ жылдар бойы щаруашылық, өнеркәсіп салаларында, партия органдарында жауапты да лауазымды қызмет атқарды. Оның кезінде Алғабас (қазіргі Бәйдібек) ауданында басшы болғанын да замандастары айрықша бір ықыласпен әңгімелейді. Себебі, ол өзінен гөрі айналақа кісілердің мүддесін жоғары қойды.

Кешегі баланы жетім, ананы жесір еткен ұлы Отан соғысында қанды майданның бел ортасында жүрді. Қарша бораған оқ пен лапылдап жанған оттың арасынан туған жеріне аман-есен жеңіспен оралды. Кейбір деректер мен дәйектерге сүйенсек, көптің алғысына ие болған атамыз сонау бір жылдары Ташкент шаһарындағы педагогикалық институтыржастық шағында қатардағы мұғалім болып, халықтың ұл мен қыздарын оқытқан. Өзі Түркістан облысындағы қасиетті Қазығұрт тауының баурайында туып өскен.

Шымкенттіктер елі мен мемлекетіне өлшеусіз еңбек сіңірген құрметті қайраткердің есімін мәңгілік қалдыру мақсатында осы көрікті қаладағы бір көшеге оның атын берді.

Ал, Иманәлі Сейдуәліұлындай біртуар ғалымға жарық дүние сыйлаған аяулы анасы Гүлжәмила апамыз да жібектей мінезді, жомарт жүректі, кең пейілді, тек өзгелерге болсын дейтін кісі-тін. Ол отағасына ақылшы, ғұмырлық серік ғана болған жоқ, құдай қосқан қосағы секілді педагогикалық жоғары оат — /wp:paragraph —>

Ынтымағы жарасқан отбасының иесі майданнан туған жерге оралғанша оны тағатсыздана күтті. Жақсы келін, балаларына қамқор ана атанды. Оның бойындағы асыл қасиеттерін көру бақытына ие болған інілерінің бірімін.

Бұл ғибратты тіршілік кешкен ағамыз б, м, осындай ұлағатты жандардан тәлім-тәрбие алған қос ұлы мен төрт қызы да өздері секілді оқығаны мен тоқығаны мол, жан сарайлары бай, парасатты мамандар болып қалыптасты.

Бір ғажабы, олардың бәрі де кәдімгі инемен құдық қазғандай ғылым жолын таңдады. Жұртшылыққа түсінікті болу үшін олардың да аты-жөніне қысқаша тоқталып өтелік.

Киелі шаңырақтың тұңғышы Мұратәлі 82 жаста. Дарынды азамат көп жылдар бойы Алматыдағы Қаныш Сәтбаев атындағы ұлттық техникалық университетінде білікті жастарды оқытты.остәрбие берді. Аталған әулеттің көркін келтіріп, ата-анасының мақтанышы болған қыздары Перзада, Гүлзада, Шарзада, Райзадалар да жастайынан білімге құштар болып, еліміздегі беделді жоғары оқу орындарында аянбай еңбек етті.

Әке аманаты

Ата-ана үшін үйдегі балалардың бәрі бірдей. Оларды ешқашан да бөліп жармайды. Дегенмен де әрбір перзенттің өзіне тән қарым-қабілеті, өмірге деген құлшынысы мен қызығушылығы, көқарасы болатыны ақиқат.

Үлкен әулеттіақың ырыс-берекесін келтірген Гүлжәмила апамыз кішкентайынан сүп-сүйкімді, қағылез ұлдары

Иманәлінің келешегінен үлкен үміт күтті. Өйткені, ол сонау мектеп қабырғасында жүрген кезінде-ақ білімге өте зерек, не тапсырсаң да тиянақты әрі жауапкершілігі мол бозбала екендігін көрсетті.

Осы мақаланы газетке дайындауыйй әлеуметтік-техникалық университетінің проректоры, ғылым докторы, профессор Мәлік Баймұхамедовке жолығып, тілдескенімізде ол былай деп сыр шертті: -Иманәлі ағаның шарапатын көрген адамдардың бірімін. Ол кісінің бойында нағыз парасатты тұлғаларға ауадай қажетті терең ой, өзіндік қайталанбас кемеңгерлік пен зиялылық қасиет бар. Одан тәлім алған жігіттерді еліміздің барлық өңірлерінен көресіз.

Ал ағасы Иманәлі ес білгеннен зерек, мінезі салмақты, ішкі мәдениеті биік, қарындастары мен туған-туысқандарына қамқор, өнегелі әке, сүйікті жар, ардақты ата ретінде дараланады.

Табиғаты көркем қалада қатарластары секілді орта мектепті тәмамдаған соң табанды да алдына үлкен мақсат қойған Иманәлі Сейдуәліұлы жоғары білім алу үшін сонау [Новочеркасск политехникалық институтына](#) студент болып қабылданып, оны 1968 жылы ойдағыдай аяқтады.

Қолына көптен күткен оент шаһарына келіп, оқытушылық қызметке орналасты. Осындағы бұрынғы Одаққа кеңінен танымал Қазақ химия - технологиялық институтында еңбек жолын бастап, алдымен кіші, содан кейін аға ғылыми қызметкері атанды.

Ол алғашқы күннен өзінің адамдарға деген жылы қарым-қатынасы, үлкен мен кішіні қадірлей білетін кішіпейілдігі, өз кәсібіне деген шексіз берілгендігі арқасында ұжымға траәмдады.

Қазақстанда өндіріс орны жетерлік. Мәселен, Павлодар шаһарын кім білмейді. Иманәлі Сейдуәліұлы арнайы жолдамамен аталмыш қаладағы индустриялық инсти оедра меңгерушісі, факультет деканы, оқу орнының партия комитетенің хатшысы секілді жауапты қызметтерді білгірлікпен атқарды.

Жергілікті әріптестері мен зиялы қауым оны уәдеге беріктігі, кісілік қадір-қасиеті, тапсырылған міндетіне деген адалдығы үшін өздеріне үлгі тұтты. Осындағы жылдар білікті ғалым үшін нағыз шыңдалу, қайраткерлік қырларымен танылу, ғылымдағы жетістіктерін дамыту кезеңдері болды деп нық сеніммен айта аламыз.

Ағамызбен аралас, пікірлес болған шақтардан жадымда сақталып қалғаны – ол ешқашан орынсыз мақтанды сүймейді. Бауырмале шын созуға дайын. Мұндай ізгі ниетті азаматтар қайда болса да айналасындағылардың ерекше ілтипатына кенелетіндігі жасырын емес. Дарынды ғалым әрі әлемге танымал академиктің ғұмырында 1984 жылдың алар орны бөлек дер едік. Өйткені, ол сол кездегі еліміздегі жоғары білім министрлігінің бұйрығымен Қостанай облысындағы Соколов-Сарыбай кен байыту өндірістік біншиндустриалдық институтының ректоры болып тағайындалды.

Жергілікті қауым есімі елімізге кеңінен танымал тұлғаны құшақ жая қарсы алды. Ол мұнда жоғары оқу орнының материалдық-техникалық базасын нығайту, профессор -оқытушылар құрамына жағдай туғызу, еліміздің ертеңі болып табылатын студенттердің бос уақытын тиімді ұйымдастыру мен білім сапасын барынша көтеруге көп көңіл бөлді. орындары мен өндіріс ұжымдарына зәру кадрлар дайындап, институттың атақ-даңқы күллі республикамызға жайылды. Солтүстік өңірдегі жетекші техникалық жоғары оқу орнының бірегейі ретінде баршаның жадында сақталды. Осындағы жас ғалымдар диссертацияларын сәтті қорғап, біліктіктерін жетілдірді.

Ол әрқашан болашағынан үміт күттіретін жігіттерді қанатының астына алып, қамқорлық жасады. Соның нәтижесінде екі ғылым докторы мен алты ғылым кандидатын дайындады.

Оның шәкірттері де еліміздің мақтанышына айық иырма мыңнан астам инженерлер Қазақстан, сондай-ақ таяу және алыс шетелдерде жемісті қызмет атқарып жатыр. Сол түлектердің арасынан Қазақстан Республикасы Парламентінің Сенат және Мәжіліс депутаттары да болды. Өзі де лауазымды қызметін атқара жүріп, ғылыми мақалалар жанторлық куәлік пен патент алды. Тынымсыз ізденістің арқасында техника ғылымдарының докторы, профессор, Халықаралық экология академиясының толық мүшесі атанды.

Көрнекті ғалымның талпынысы мен тың ізденістері лайықты бағасын алды. Американың Солтүстік Каролина штатындағы өмірбаяндық институты оны «Жыл адамы – 2000» етіп сайлады. Ал, Кембридждегі Халықаралық орталығы айрықша қызметі үшін орденмен марапаттады. Осыдан екі жыл бұрын ректор болған шаһардағы мәслихаттың шешімімен көрнекті ғалымға «Рудный қаласының құрметті азаматы» атағы берілді. Бұл да болса, оның іскерлік қасиеттеріне көрсетілген ерекше құрмет.

Ұрпағымен б><:paragraph -->

Өзіміз әңгімемізге арқау етіп отырған Иманәлі Сейдуәліұлы зейнеткерлікке шығар алдында облыс орталығындағы академик Зұлқарнай Алдамжаров атындағы Қостанай әлеуметтік - техникалық университетінде үлкен абыроймен қызмет атқарып, мұнда да өшпес ізін қалдырды.

Қазіргі таңда ол шырайлы Шымкент қаласында тұрады.

Замандастары оны өнегелі отбасының бәйтерегі әрі тірегі ретінде өздеріне өнеге етеді. Елу бес жылдан астам т келе жатқан зайыбы Зәуре жеңгеміз де оңтүстік өңірінде туып өскен.

Отағасына сенімді серік болған инабатты қазақ қызы педагогикалық институттың түлегі, ұлағатты ұстаз. Білікті оқытушы ретінде жастарды ізгілікке, мейірімділікке, Отанын шексіз сүйе тәрбиеледі.

Ерлі -зайыптылар қос перзенттерін жастайынмделден келе жатқан салт-дәстүрлерін терең меңгеруге, өз елінің тарихы мен мәдениетін қадірлеп қастерлеуге, ана тілдерін ардақтауға баулыды.

Халықта «Не ексең, соны орасың» деген даналы сөз бар.

Балаларыңа шыр етіп дүниеге келгеннен бастап берген тәлімің мен көрсеткен үлгі-өнегең жылдар өте өзінің мәуелі жемісін бермей қоймайды.

Оны тәмәмдаған соң бірқатар жауапты қызметтерде өзін жан-жақты көрсетті. Оны жұртшылық жақсы біледі сған, тәжірибелі кәсіпкер. Жас та болса қарамағындағыларға тағылымы мол басшы. Оның сүйіп қосылған жан-жары Фируза Шымкент медициналық академиясының түлегі. Білікті фармацевт. Мінезі жайдары, ата-енесін өз әке-шешесіндей құрмет тұтады. Бұл күндері ерлі-зайыптының төрт балалары бар.

Үлкендері Мәулен жоғары білімді логистика маманы. Одан кейінгі Айдана Лондондағы университетті тәмәмдады. Қазір сонда тағылымдамадан өтіп жатыр. Ал, Айнұр болса сол елде мектепті тәмамдаду!— /wp:paragraph —>

Үйдің сүт кенжесі яғни ұлдары Алидар Қостанай қаласындағы гимназияда оқиды. Ана тіліне жетік. Бұл перзенттері де өзге бауырлары секілді туған жерінің нағыз жанашыр тірегі атанары даусыз.

Имекеңнің сүйікті қызы Айгүл де ата-анасынан жастай ұлағатты тәрбие алғандығын дәлелдеді. Орта мектептен кейін ол да ағасы Нұралы секілді Мәскеу қаласындағы беделді оқу орнында білім алды. Ата-анасының сенімін ақтау үшін аянбай еңбек етіп келеді.

Ол бұл күндері Алматы қаласындағы елімізге танымал бір жоғары оқу орнында студенттерге заман талабына сай дәріс береді.

Экономика ғылымдарының кандидаты. Күйеуі Руслан кәсіпкер.

Екеуі жарасымды жұп. Тұңғыштары Мейірлан шет елде оқиды.

Жеке шаңырақ көтерді. Нұржан да білікті маман. Бұл күндері Нью-Йоркте тұрады. Мирас та еңбекқор. Ол Еуропада, Рания Алматыдағы гимназияда білім алып жатыр.

Иманәлі ағаның ұлы Нұралының жан сыры:

-Әке асқар тау деп босқа айтпайды. Қарындасымыз Айгүл екеуіміз әкеміздің алдында мәңгі-жақты маман болып, өнегелі отбасы атануымызға барлық мүмкіндікті жасады. Немерелерінің бойына қазақы дәстүрімізді сіңіріп, зиялылықтың нұрын септі. Олар да негізгі жұмыстары мен оқуларында жоғары нәтиже көрсетіп, ата-әжелерін қуантқанша асығады.

Туған елінің мақтаныштарына айналған Иманәлі ағамыз бен Зәуре жеңгеміз қос перзентінен сегіз немере сүйді. Олар Шымкенттегі қара шаңыраққа жиналғанда ерекше шадыман-шаттықты бастан кешеді. Ата мен әже үшін одан артық бақыт бола ма?

Құда мың жылдық деседі. Касдан-жылға гүлденіп келе жатқан республикамыздағы шырайлы қала Шымкенттің байырғы тұрғыны. Ол да кезінде талай жауапты да лауазымды қызмет атқарған белгілі тұлға. Биыл мерейлі 75 жасқа толды.

Шәкіртсіз ұстаз тұл демей ме? Көрнекті ғалым, кемеңгер қайраткер Имекең кешегі өзінен дәріс алған әрі шапағаты тиген шәкірттерінің табыстары жайлы жылы лебіз естісе, мерейі өсіп, өмірінің мәнді де мағыналы өтіп келе жатқанына шүкіршілік етеді.

Әңгімеміздің соңында Иманәлі Сейдуәліұлына ұзақ ғұмыауыз бен немерелеріңіздің қызығына кенеліп, арамызда күндей жарқырап жүре беріңіздер. Ғасыр жасаңыз, ардақты да асыл аға!

Оразалы Жақсанов